

ŽIVLJENJE MENIHOV

Cistercijanski red poudarja ročno in umsko delo. Oboje je služba Bogu in ljudem in odlična vaja v prizadevanju za krščansko popolnost, ki je predvsem v ljubezni do Boga in do vsakega človeka. Sveti Benedikt pravi, da so člani redovne skupnosti šele tedaj pravi menihi, če žive od dela svojih rok.

Sv. Benedikt je odločilno vplival na redovništvo s Pravilom, ki ga je napisal v začetku 6. stoletja na Monte Cassinu. Njegovo Pravilo je ustrezalo načelu "ora et labora" (moli in delaj).

Samostane so gradili v odročnih dolinah ali visoko v hribih, čim dlje od resničnega življenja in drugih ljudi, da bi tako lahko uresničili zapovedano ločenost od sveta. Hoteli so se odpovedati vsemu, kar bi jih lahko odvrčalo od usmerjenosti k Bogu. Vsaka opatija je bila samostojna, vendar je bila hkrati povezana tako z maternim samostanom, kot tudi z drugimi hčerinskimi samostani. Z obiski v hčerinskih samostanih so opatje skrbeli za spoštovanje pravil. O pomembnih zadevah so skupno odločali na letnem generalnem kapitlju v Cîteauxu.

Dosledna zapoved uboštva je dovoljevala le rastlinsko hrano in ribe ter kute iz grobih volnenih ali lanenih vlaken. S tem je bil usklajen tudi značaj liturgičnih molitev in pomen ročnega dela. Skupnost naj bi proizvajala in imela le toliko, kolikor je bilo potrebno za preživljanje.

Meniško življenje je bilo točno določeno, dnevni red pa razdeljen na enake dele molitve, dela in počitka. Ob drugi uri ponoči in sedemkrat čez dan so se zbrali menihi pri korni molitvi v Božji hiši. Vrhunec liturgičnega življenja je bila dnevna konventna maša.

V kapiteljski dvorani so vsak dan prebrali poglavje iz redovnega Pravila in se spomnili pokojnih sobratov. V obednici so dvakrat dnevno zaužili topli obrok. Enkrat na dan so se smeli ogreti v edinem ogrevanem prostoru. Pred večerno molitvijo so imeli duhovno branje v križnem hodniku.

Redovni statuti so ob delavnikih predpisovali pet do osemurno ročno delo. Kajti tudi delo naj bi vodilo menihe k Bogu: delo v pisalnicah, delavnicah, bolniških sobah ter na samostanskih vrtovih, na bližnjih poljih in v gospodarskih poslopih. Bratje konverzi so delali kot zidarji, klesarji in tesarji na gradbiščih, opravljali so pomožna dela na polju, v sadovnjakih in vinogradih kot tudi pri krčenju gozdov, izsusevanju

mocvirij in kultiviranju tako pridobljene posesti oz. zemlje. S svojim delom so bistveno pripomogli k hitremu razcvetu novega reda.

Ze od nekdanj so bili menihi, zlasti samostanski bratje, učitelji naprednega kmetijstva in gospodarstva na sploh. Trebili so gozdove, izsuševali močvirja in s tem pridobivali rodovitno zemljo. Uvedli so železni plug in zboljšali drugo poljedelsko orodje ter udomačili nove sadeže in žitne vrste. Delali so ceste in mostove ter pospeševali trgovino. Popotnikom in romarjem so nudili varno zavetišče in gostišče. Ukvarjali so se tudi z zdravilstvom. Tukaj velja omeniti "stiskega doktorja" patra Simona Asica (1906 - 1992), ki se je s svojim delom in knjigami o naravnem zdravljenju z zdravilnimi rastlinami uveljavil kot eden najvidnejših slovenskih zeliscarjev. V samostanu je na ogled tudi njegova spominska soba, kjer je sprejemal bolnike.

Daleč naokrog je bila znana samostanska lekarna. Danes to izročilo nadaljuje stisko podjetje SITIK.

Da bi se samostani lahko zadovoljivo preskrbovali, so sprejemali medse tudi brate laike. Ti navadno niso znali ne brati ne pisati, zato tudi niso bili obvezani h korni molitvi. Veljali so za člane samostanske družine drugega reda. Ziveli in delali so v posebnih samostanskih prostorih.

Stiski menihi so se ukvarjali tudi z glasbo, tako je bila v samostanu v sklopu bogoslovne šole za vzgojo duhovnikov tudi glasbena šola, v kateri je verjetno dobil prvo glasbeno izobrazbo naš znameniti skladatelj Jakob Gallus-Petelin (1550-1591). Ze v 12. stoletju so v samostanu nastali znameniti latinski rokopisi z bogatimi začetnimi črkami (inicialkami) in drobnim okrasjem. Tu je zagledala luč sveta najstarejša in najobsežnejša zbirka latinskih rokopisov pri nas.

V 15. stoletju je v samostanu nastal znameniti Stiški rokopis, ki v slovenskem jeziku obsega molitev pred pridigo, molitev Pozdravljena, Kraljica, dva obrazca splošne spovedi, nekaj latinsko-slovenskih izrazov in začetek velikonočne pesmi "Naš Gospud je od smrti vstal, od mnjega brdke martre"

Skozi vso svojo zgodovino je bil samostan ne samo versko ampak tudi kulturno in umetniško žarišče. Stiški opati so naročali stavbarska, slikarska in kiparska dela za samostan in za svoje številne župnijske in podružnične cerkve pri najboljših umetnikih. Slikarja Janez Ljubljanski v 15. stoletju in Fortunat Bergant v 18. stoletju sta bila s svojim umetniškim delovanjem tesno povezana s stiškim samostanom. Bergant je avtor krizevega pota v stiski cerkvi kot največje umetnostne dragocenosti.

Sedanje dejavnosti menihov so zelo različne. Že vzdrževanje samostana, tega prvovrstnega kulturnozgodovinskega spomenika, katerega strehe znašajo kar dva hektarja površine, zahteva veliko časa in moči. Na skrbi imajo Slovenski verski muzej, Dom duhovnih vaj, podjetje SITIK za proizvodnjo čajev, jabolčnega kisa in drugih naravnih zdravilnih pripomočkov. Ukvarjajo se z dušnim pastirstvom na domači župniji, pišejo in izdajajo knjige duhovne vsebine, ukvarjajo se s teološko znanostjo, zlasti s teologijo srca, delajo na vrtu, v sadovnjaku, pri čebelah, pečejo hostije itd. V njihovem Domu duhovnih vaj se teden za tednom zbirajo skupine, ki si prizadevajo za duhovno poglobitev. V zadnjih desetletjih so bili v samostanu že številni simpoziji, večkrat tudi mednarodni.

Na kratko lahko recemo, da menihi poleg prvotne naloge - služiti Bogu in biti dušni pastirji, svoje poslanstvo izjemno dopolnjujejo tudi s kultiviranjem zemlje, pridobivanjem zdravil,... ter tako predstavljajo vzor laičnemu ljudstvu.